

SPIS TREŚCI

Od redakcji	7
-------------------	---

STATUS ORAZ RODZAJE TECHNIK BADAWCZYCH

Aneta Krzewińska, Katarzyna Grzeszkiewicz-Radulska – Klasyfikacja sondażowych technik otrzymywania materiałów	9
Grażyna Woroniecka – Badania na małych próbach celowych – kilka refleksji z perspektywy budowania teorii	33
Ewa Joachimczak – Wpływ unii europejskiej na wykorzystanie technik i metod badawczych w badaniach ewaluacyjnych	43
Krzysztof Tomaneck – Panel badawczy: przestrzeń stosowania metodologii projektowych i metodologii naukowej	61
Dorota Szaban, Krzysztof Lisowski – Sondaż perswazyjny – charakterystyka podejścia badawczego	73
Jakub Ryszard Stempień, Włodzimierz Andrzej Rostocki – Wywiady eksperckie i wywiady delfickie w socjologii – możliwości i konsekwencje wykorzystania. Przykłady doświadczeń badawczych	87
Kamil Łuczaj – Wywiad grupowy z wykorzystaniem materiałów filmowych – refleksje badacza	101

METODOLOGICZNE ASPEKTY BADANIA ZJAWISK SPOŁECZNYCH

Jagoda Jezior – Metodologiczne problemy zastosowania skali Likerta w badaniach postaw wobec bezrobocia	117
Izabela Ślęzak – Nowe techniki, stare problemy? Refleksje na temat badań społecznych realizowanych w środowisku osób świadczących usługi seksualne	139

NOWE TECHNOLOGIE W BADANIACH SPOŁECZNYCH

Jakub Niedbalski – CAQDAS – oprogramowanie do komputerowego wspomaganie analizy danych jakościowych. Historia, ewolucja i przyszłość	153
Karol Haratyk, Anna Kordasiewicz – Między wizerunkiem a praktyką – diagnoza stanu wykorzystania programów komputerowych wspomagających analizę danych jakościowych w Polsce	167

Kamil W a i s – <i>Access Panel</i> jako wyzwanie nowych technik badawczych opartych na technologiach internetowych: definicje, standardy badań, wskaźniki jakości oraz dostępność respondentów on-line	189
Daniel M i d e r – Jak badać opinię publiczną w internecie? Ewaluacja wybranych technik badawczych	209

RECENZJA

Howard S c h u m a n – Metoda i znaczenie w badaniach sondażowych, Warszawa: Oficyna Naukowa 2013, rec. Aneta Krzewińska	225
--	-----

LIST OF CONTENTS

ARTICLES

Aneta K r z e w i ń s k a, Katarzyna G r z e s z k i e w i c z - R a d u l s k a – Classification of modes of data collection	31
Grażyna W o r o n i e c k a – Empirical research on small, intentionally collected samples – some remarks from theory building perspective	42
Ewa J o a c h i m c z a k – The influence of the European Union on the use of research techniques and methods in evaluation studies	59
Krzysztof T o m a n e k – Research panel: using project management methodology and scientific methodology	71
Dorota S z a b a n, Krzysztof L i s o w s k i – Persuasive survey – characteristics of the research approach	85
Jakub Ryszard S t e m p i e ń, Włodzimierz Andrzej R o s t o c k i – Possibilities and consequences of using an expert opinion survey and delphi interviews in sociological studies. Some examples of application into research practice	100
Kamil Ł u c z a j – Group interview supported by film material – the researcher’s remark	116
Jagoda J e z i o r – Methodological problems of application of likert scale	138
Izabela Ś l ę z a k – New techniques, old problems? Reflections on social research undertaken on people providing sex services	151
Jakub N i e d b a l s k i – CAQDAS – Computer-Assisted Qualitative Data Analysis Software. History, evolution and future	166
Karol H a r a t y k, Anna K o r d a s i e w i c z – Between the image and practice: diagnosis of the use of computer assisted qualitative data analysis software in Poland	187
Kamil W a i s – The specificity of <i>Access Panel</i> as a challenge of new research techniques based on internet technologies	207
Daniel M i d e r – How to explore the public opinion on the internet? Evaluation of the selected research techniques	224

ABSTRACTS

STRESZCZENIA

Aneta Krzewińska
Katarzyna Grzeszkiewicz-Radulska

CLASSIFICATION OF MODES OF DATA COLLECTION

(Abstract)

This paper is based on a Jan Lutyński classification of methods of data collection in sociological research. This classification – with small modifications – has been used for nearly 40 years by a wide circle of sociologists – as well as in their research and teaching work. Due to significant growth of new research techniques and their increasing complexity and diversity, Jan Lutyński classification – especially as far as survey modes are concerned – is no longer useful. Within the paper, a proposal of a new classification of standardized and based on communication process methods of data collection is presented. This classification utilizes three new dimensions: degree of interviewer involvement; type of relationship between the interviewer and the respondent; and the presence/absence of computer assistance of data collection. Additionally, auxiliary dimensions are presented, which can be used while describing research procedures used in social sciences.

KLASYFIKACJA SONDAŻOWYCH TECHNIK OTRZYMYWANIA MATERIAŁÓW

(Streszczenie)

Punktem wyjścia do napisania tego artykułu jest stworzona przez Jana Lutyńskiego klasyfikacja technik otrzymywania materiałów w badaniach socjologicznych, która po niewielkich modyfikacjach, przez blisko 40 lat, była wykorzystywana przez szerokie grono socjologów zarówno w ich pracy badawczej, jak i dydaktycznej. Znaczący przyrost liczby nowych technik badawczych, ich coraz większa złożoność i wariantowość sprawiły, że podział ten, szczególnie w odniesieniu do sondażowych (kwestionariuszowych) technik otrzymywania materiałów, przestał dobrze pełnić swoją funkcję. W artykule umieszczono propozycję podziału technik otrzymywania materiałów, ograniczając się tylko do technik opartych na komunikacji o wysokim stopniu standaryzacji. W celu stworzenia nowej klasyfikacji wykorzystano trzy nowe wymiary: stopień, w jakim ankier jest zaangażowany w proces badawczy, typ kontaktu pomiędzy ankierem a respondentem w procesie komunikacji oraz komputerowe wspomaganie procesu otrzymywania materiałów. Dodatkowo zostały przedstawione inne, pomocnicze wymiary, które mogą posłużyć badaczom społecznym do pełnego opisu stosowanej przez nich procedury badawczej.

Grażyna Woroniecka

**EMPIRICAL RESEARCH ON SMALL, INTENTIONALLY COLLECTED SAMPLES
– SOME REMARKS FROM THEORY BUILDING PERSPECTIVE**

(Abstract)

The paper criticizes current style of conducting explorative research on small, intentionally collected samples with descriptive aims mainly. I say, their cognitive, scientific value becomes significantly limited when comparative analysis and analytical work on descriptions (even pretty good) is neglected. Such a practice is also in conflict with its own theoretical tradition, including symbolic interactionism, grounded theory and social phenomenology that are most frequently cited. Proper and conducted in accordance with the guidelines, qualitative research on small, intentionally collected samples owe their indisputable advantages to the integral connection between empirical insight and theoretical reflection and – what is a condition of the former – to broadening their research field including analogous cases (according to criteria found in empirical material). The final effect of qualitative research is to be – according to the interpretative tradition – development of the theory, not proliferation of isolated descriptions.

**BADANIA NA MAŁYCH PRÓBACH CELOWYCH – KILKA REFLEKSJI
Z PERSPEKTYWY BUDOWANIA TEORII**

(Streszczenie)

Artykuł stanowi krytykę obecnej mody na prowadzenie badań eksploracyjnych na małych próbach celowych jedynie w celach opisowych. Twierdzę, że zaniechanie analiz komparatystycznych i pracy analitycznej nad socjologicznymi opisami (nawet bardzo dobrymi) znacząco zmniejsza ich użyteczność naukową. Praktyka taka pozostaje również w sprzeczności z własnymi źródłami teoretycznymi, wśród których najczęściej przywoływane, to interakcjonizm symboliczny, teoria ugruntowana i fenomenologia społeczna. Poprawne i zgodne z wytycznymi badania jakościowe na małych próbach celowych swoje bezdyskusyjne walory naukowe zawdzięczają integralnemu związkowi między wglądem empirycznym i refleksją teoretyczną oraz – co jest warunkiem powyższego – poszerzeniu pola badawczego o serie przypadków analogicznych (zgodnie z kryteriami wywiedzionymi z materiału empirycznego). Efektem badań jakościowych ma bowiem – zgodnie z tradycją interpretatywną – być rozwój teorii socjologicznej, a nie mnożenie izolowanych opisów.

Ewa Joachimczak

**THE INFLUENCE OF THE EUROPEAN UNION ON THE USE
OF RESEARCH TECHNIQUES AND METHODS IN EVALUATION STUDIES**

(Abstract)

In the present article one was trying to present the results of analyses of methods and research techniques applied in evaluation reports (in years 2002–2011). For fulfilling this purpose one has used the base of evaluation examinations collected by the Department of the Evaluation of the Department of Structural Policy Coordination of the Ministry of Regional Development. Analysis

of material allowed for determining the methodological trends applied in evaluation examinations, commissioned in relation to the implementation of the public policies. In the article one was also trying to catch the influence of teleinformatic changes, which influence on the research techniques adopted in methodologies. The special attention was paid for using the mobile answers. Considering this revolutionary criterion, an attempt of the methodological quasi-division was also made.

WPLYW UNII EUROPEJSKIEJ NA WYKORZYSTANIE TECHNIK I METOD BADAWCZYCH W BADANIACH EWALUACYJNYCH

(Streszczenie)

W niniejszym artykule starano się przedstawić wyniki analiz metod i technik badawczych zastosowanych w raportach ewaluacyjnych (w latach 2002–2011). Do zrealizowania tego celu posłużono się bazą badań ewaluacyjnych, zgromadzoną przez Wydział Ewaluacji Departamentu Koordynacji Polityki Strukturalnej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Analiza materiału pozwoliła na określenie trendów metodologicznych stosowanych w badaniach ewaluacyjnych, zleczanych w związku z realizacją polityk publicznych. W artykule starano się też uchwycić wpływ teleinformatycznych zmian wpływających na stosowane w metodologiach techniki badawcze. Szczególną uwagę zwrócono na wykorzystanie mobilnych rozwiązań. Biorąc pod uwagę to rewolucyjne kryterium, podjęto także próbę metodologicznego *quasi*-podziału.

Krzysztof Tomanek

RESEARCH PANEL: USING PROJECT MANAGEMENT METHODOLOGY AND SCIENTIFIC METHODOLOGY

(Abstract)

The paper shows the main problems that the researcher may encounter in implementing CAWI research when used towards the respondents participating in research panels. In particular the paper discusses the problems associated with the identification of the phenomenon of professional panelist and ways to deal with this phenomenon. Other pitfalls that arise in the development of the data from studies conducted in research panels are also described. The most important are: how to aggregate data, and how to present data. Special emphasis was put on using a simple tool which is a words cloud. The other problem was discovered when analyzing the effects of methodological individualism seen in defining indicators. The main goal of this article is to open the discussion on standards of research conducted by CAWI method especially applied to survey within research panels. The thesis of the article is that: the project methodology used in the management of a research panel puts the researcher, wanting to keep the standards of scientific cognition, in front of complexed methodological issues, not all of which have simple solutions. Left unanswered is the question whether studies conducted among the panelists who are members of the research panel must or should apply the standards of scientific research.

**PANEL BADAWCZY: PRZESTRZEŃ STOSOWANIA METODOLOGII
PROJEKTOWYCH I METODOLOGII NAUKOWEJ**

(Streszczenie)

Artykuł pokazuje główne problemy, jakie badacz może napotkać podczas realizacji badań metodą CAWI, stosowaną wśród respondentów skupionych w panelach badawczych. W szczególności omówiono problemy związane z identyfikacją zjawiska profesjonalnego panelisty oraz sposoby radzenia sobie z tym zjawiskiem. Opisano pułapki, jakie pojawiają się przy opracowaniu danych z badań prowadzonych w panelach badawczych. Najważniejszymi z nich są: sposoby agregowania danych, prezentacja danych z zastosowaniem prostego narzędzia, jakim jest chmura słów, a także efekty stosowania autorskich rozwiązań w zakresie definiowania wskaźników. Celem nadrzędnym artykułu jest otwarcie dyskusji na temat standardów prowadzenia badań CAWI w panelach badawczych. Teza artykułu głosi, że: metodologia projektowa stosowana w zarządzaniu panelem badawczym stawia przed badaczem chcącym zachować standardy poznania naukowego problemy, z których nie wszystkie mają proste rozwiązania. Bez odpowiedzi pozostawione zostaje pytanie, czy badania prowadzone wśród panelistów zrzeszonych w panelu badawczym muszą lub powinny stosować standardy badań naukowych.

Dorota Szaban
Krzysztof Lisowski

PERSUASIVE SURVEY – CHARACTERISTICS OF THE RESEARCH APPROACH

(Abstract)

There are two parallel ways nowadays, which decides of the background of social research – on one hand we have new methods and techniques associated with the technological development, on the other we can introduce new areas of research related to the idea of civil society. Public decisions are more often made on the basis of public consultations – sometimes they have simple forms, but sometimes use some kind of methodological innovation (such as deliberative polls, Delphi groups, etc.). Such studies combine the possibility of practical application of research results and scientific recognition of the social processes and dynamics. Preparing public consultations innovative researches use elements of classical methodology (surveys, interviews, observations), but put them in a slightly different context. That changes the nature of the procedures – f.e. conducting research become all day event, an increasing number of people participating in the discussion, new recruitment strategy.

The problem, which in our opinion is becoming popular and offers great opportunities to use different methods and techniques is public consultations. Public consultations are a required element in making decisions related to the implementation of major investment and major decision-making in local communities.

In this paper we present our experience with this type of research, for diagnosis expert reasoning power to change attitudes towards energy investment, which is expected to rise in Lubuskie. Survey research project called “persuasive survey”. Our attention will focus on the presentation of the desirability of this type of conduct, the description of test procedures (including all stages of the research process) and evaluation of the project.

SONDAŻ PERSWAZYJNY – CHARAKTERYSTYKA PODEJŚCIA BADAWCZEGO

(Streszczenie)

Równoległe z wprowadzaniem nowych metod i technik badawczych dotyczących rozwoju technologicznego pojawiają się nowe obszary badawcze związane z rozwojem społeczeństwa obywatelskiego. Coraz więcej decyzji podejmowanych jest na podstawie konsultacji społecznych, które czasami przyjmują proste formy, ale niekiedy wymagają przygotowania nowatorskich rozwiązań metodologicznych (m.in. sondaże deliberatywne, metody badań eksperckich Delphi, itp.). Tego typu badania łączą w sobie możliwość praktycznego zastosowania wyników badań oraz naukowego rozpoznania procesów społecznych i ich dynamiki. W nowatorskich podejściach wykorzystuje się elementy tradycyjnie rozumianej metodologii badań (sondaże, wywiady, obserwacje), ale lokowane są one w nieco innym kontekście, co zmienia charakter stosowanych procedur i nadaje im nową jakość – np. badania przyjmują charakter wydarzenia całodziennego, zwiększa się liczba osób jednocześnie uczestniczących w dyskusji, zmienia się strategia rekrutacji, badanie zbliża się swoim charakterem do schematów eksperymentalnych.

Problemem, który w naszej opinii jest obiecujący i daje szerokie możliwości wykorzystywania różnych metod i technik badawczych, są konsultacje społeczne. Stanowią one element wymagany przy podejmowaniu decyzji związanych z wprowadzaniem znaczących inwestycji i decyzji w społecznościach lokalnych.

W artykule prezentujemy własne doświadczenia z tego typu badaniami dotyczącymi rozpoznania siły argumentacji eksperckiej na zmianę postaw wobec inwestycji energetycznej, której powstanie planowane jest na terenie województwa lubuskiego. Przedsięwzięcie badawcze nazwaliśmy sondażem perswazyjnym. Nasza uwaga koncentrować się będzie na przedstawieniu celowości tego typu postępowania, opisie procedury prowadzenia badań (z uwzględnieniem wszystkich etapów procesu badawczego) oraz ewaluacji przedsięwzięcia.

*Jakub Ryszard Stempień
Włodzimierz Andrzej Rostocki*

**POSSIBILITIES AND CONSEQUENCES OF USING AN EXPERT OPINION SURVEY
AND DELPHI INTERVIEWS IN SOCIOLOGICAL STUDIES.
SOME EXAMPLES OF APPLICATION INTO RESEARCH PRACTICE**

(Abstract)

In the article the technique of an expert opinion survey and Delphi interviews (as a kind of expert interviews) is described. Reasons for using those interviews in contemporary sociological investigations are presented as well. Experiences of implementing those interviews into research practice of other disciplines of science and among applied researches are shortly shown. The description of the expert opinion survey and Delphi interviews is enlarged with presentation of an own research experiences. In the article some consequences of referring among academic sociological investigations to expertise and experience of social actors are analyzed. Those consequences mean the necessity of redefining the role of a sociologist and a respondent. The relation of the sociologist and the respondent should be redefined in order to implement the factor of partnership and diminish

significance of the aspect of power and status. In the article some areas of sociological researches are suggested as especially adequate for using the expert opinion survey and Delphi interviews.

**WYWIADY EKSPERCKIE I WYWIADY DELFICKIE W SOCJOLOGII –
MOŻLIWOŚCI I KONSEKWENCJE WYKORZYSTANIA. PRZYKŁADY
DOŚWIADCZEŃ BADAWCZYCH**

(Streszczenie)

W artykule zaprezentowano technikę wywiadów eksperckich oraz ich szczególnej podklasy – wywiadów delfickich. Wskazano przyczyny, dla których zastosowanie tej techniki w socjologicznej praktyce badawczej jest współcześnie uzasadnione. Omówiono skrótowo doświadczenia z wykorzystaniem wywiadów eksperckich (w tym: delfickich) w innych dyscyplinach naukowych oraz w badaniach aplikacyjnych. Charakterystyka wywiadów eksperckich (w tym: delfickich) została uzupełniona o prezentację własnych doświadczeń badawczych. Artykuł kończą rozważania dotyczące konsekwencji, z jakimi wiąże się odwołanie w badaniach socjologicznych do wiedzy fachowej i doświadczenia aktorów społecznych. Odnosi się to przede wszystkim do konieczności przemodelowania dotychczasowej roli socjologa oraz respondenta. Sama relacja badacza i badanego powinna zostać przeformułowana w kierunku relacji partnerskiej, kosztem relacji władzy i/lub statusu. W artykule wskazane są te obszary dociekań socjologicznych, w których przypadku wykorzystanie wywiadów eksperckich (w tym: delfickich) jest szczególnie uzasadnione.

Kamil Luczaj

**GROUP INTERVIEW SUPPORTED BY FILM MATERIAL
– THE RESEARCHER'S REMARKS**

(Abstract)

The article presents the methodological assumptions and practical guidance on conducting a group interview supported by film material. The discussion is based on my own experience from the project, which dealt with the reception of traditional TV series and post-soap series. To this end, I organized and led in various parts of Poland four focus groups with residents of the post-PGR villages (mini-group, affinity group). The aim of this paper is to show that the group interviews are a good research technique not only in commercial marketing research, as it is usually taken for granted, but also in an academic context. The article consists of five parts. First, I present the achievements of Polish cultural studies in the field of television audience research. Next, I discuss general assumptions of group interviews supported by film material. In the third part I present my research project, which helped me to draw the conclusions. The fourth part is an analysis of the benefits and risks of such interviews. In the fifth, summarizing part, I present a research scheme involving the group interviews supported by film material.

WYWIAD GRUPOWY Z WYKORZYSTANIEM MATERIAŁÓW FILMOWYCH – REFLEKSJE BADACZA

(Streszczenie)

Artykuł prezentuje założenia metodologiczne oraz wskazówki praktyczne dotyczące prowadzenia wywiadu grupowego z wykorzystaniem materiałów filmowych. Rozważania oparte zostały na doświadczeniach własnych z okresu realizacji projektu, który dotyczył recepcji seriali tradycyjnych i seriali typu *post-soap*. W tym celu zorganizowałem i poprowadziłem w różnych częściach Polski cztery wywiady grupowe z mieszkankami wsi popegeerowskich (minigrupy, osoby znające się wcześniej). Celem artykułu jest pokazanie, że wywiady grupowe są dobrą techniką badań także w kontekście akademickim, a nie tylko, jak zwykle się przyjmować, w komercyjnych badaniach marketingowych. Artykuł składa się z pięciu części. W pierwszej prezentuję dorobek polskich studiów kulturowych w zakresie badania publiczności telewizyjnych. Następnie omawiam ogólne założenia wywiadów grupowych z wykorzystaniem materiałów filmowych. W trzeciej części przedstawiam przeprowadzony przez siebie projekt badawczy, na którego podstawie wyprowadziłem przedstawiane tu wnioski. Część czwarta stanowi analizę korzyści i zagrożeń, które powoduje zastosowanie tego typu wywiadów. W piątej części, podsumowującej, prezentuję zaś schemat przygotowania badania z wykorzystaniem materiałów filmowych.

Jagoda Jezior

METHODOLOGICAL PROBLEMS OF APPLICATION OF LIKERT SCALE

(Abstract)

The aim of the paper is the analysis of the problems in the application of the Likert Scale in the studies devoted to work and unemployment. The first part discussed properties of Likert scale and phases of its preparation accepted in methodology of social researches. The second part presented the results of the concept and research work on the example of *Skala Akceptacji Bezrobocia* (SAB) [Unemployment Acceptance Scale]. The stages of construction of the scale, with particular attention to the components of a complex variable, were presented. Then, the results of the use of SAB. The results of research projects made by the author in 1998–2011 in Lublin province among students, entrepreneurs and employed persons were used as empirical material. Scale replication in five projects enabled the author to conduct the comparative analysis of the results. However, the major part of the deliberation was devoted to methodological problems referring to the design of the scale, the analysis of the data and the principles of the evaluation of the obtained results. It is a contribution to a discussion on the possibility to prepare the tools for measuring attitudes that could be applied repeatedly in sociological research.

METODOLOGICZNE PROBLEMY ZASTOSOWANIA SKALI LIKERTA W BADANIACH POSTAW WOBEC BEZROBOCIA

(Streszczenie)

Celem artykułu jest analiza problemów zastosowania skali Likerta w badaniach surveyowych poświęconych problematyce pracy i bezrobocia. W pierwszej części omówiono własności skali

Likerta i fazy jej przygotowania, przyjmowane w metodologii badań społecznych. W drugiej części przedstawiono efekty pracy koncepcyjnej i badawczej na przykładzie Skali Akceptacji Bezrobocia (SAB). Zaprezentowano etapy konstrukcji skali, zwracając szczególną uwagę na elementy składowe zmiennej złożonej, a następnie opisano rezultaty wykorzystania SAB. Jako materiał empiryczny posłużyły wyniki projektów badawczych wykonanych przez autorkę w latach 1998–2011 w województwie lubelskim wśród studentów, przedsiębiorców i pracowników najemnych. Replikacja skali w pięciu projektach umożliwiła przeprowadzenie analizy porównawczej wyników. Jednak zasadniczą część rozważań została poświęcona problemom metodologicznym, dotyczącym projektowania skali, analizy danych i zasad oceny uzyskanych rezultatów. Stanowi to przyczynek do dyskusji na temat możliwości przygotowania narzędzi pomiaru postaw, które znalazłyby wielokrotne zastosowanie w badaniach socjologicznych.

Izabela Ślęzak

**NEW TECHNIQUES, OLD PROBLEMS? REFLECTIONS ON SOCIAL RESEARCH
UNDERTAKEN ON PEOPLE PROVIDING SEX SERVICES**

(Abstract)

This article will present methods and techniques employed in the past and nowadays in social research conducted among people who practice prostitution. As the Internet is being more frequently used on different levels of a research project, main advantages of online research undertaken on people providing sex services will be considered. At the same time, when referring to research conducted by „traditional“ means, one will learn about all possible problems that researchers who plan to apply online research in the given circle or in other projects dealing with hidden populations may encounter.

**NOWE TECHNIKI, STARE PROBLEMY? REFLEKSJE NA TEMAT BADAŃ
SPOŁECZNYCH REALIZOWANYCH W ŚRODOWISKU OSÓB ŚWIADCZĄCYCH
USŁUGI SEKSUALNE**

Streszczenie

W artykule zaprezentowane zostaną metody i techniki stosowane w przeszłości i obecnie w badaniach społecznych realizowanych w środowisku osób prostytuujących się. Odwołując się do rosnącej popularności wykorzystania Internetu na różnych etapach projektu badawczego, rozważone zostaną główne zalety badań online prowadzonych w środowisku osób świadczących usługi seksualne. Jednocześnie, odnosząc się do badań zrealizowanych sposobami „tradycyjnymi”, wskazane zostaną potencjalne problemy stojące przed badaczami, którzy planują zastosować badania online we wskazanym środowisku, a także w projektach dotyczących innych populacji ukrytych.

Jakub Niedbalski

**CAQDAS – COMPUTER-ASSISTED QUALITATIVE DATA ANALYSIS SOFTWARE.
HISTORY, EVOLUTION AND FUTURE**

Abstract

The main aim of the article is to introduce the Polish readers to the most important information about CAQDA software, as a kind of specific programs to help conduct the analysis of qualitative data. This paper presents the historical background and foundation of the creation of this software. The purpose of the article is to present the development and evolution of CAQDAS. The aim of the article is also to identify the capabilities and constraints of using CAQDA programs in qualitative data analysis.

**CAQDAS – OPROGRAMOWANIE DO KOMPUTEROWEGO WSPOMAGANIA
ANALIZY DANYCH JAKOŚCIOWYCH. HISTORIA, EWOLUCJA I PRZYSZŁOŚĆ**

Streszczenie

Celem artykułu jest przybliżenie polskiemu czytelnikowi najważniejszych informacji dotyczących oprogramowania CAQDAS jako swoistej rodziny programów wspomagających analizę danych jakościowych. Aby zaś nakreślić ogólny obraz tej kategorii programów, przedstawiam rys historyczny i początki powstania oprogramowania wspomagającego analizę danych jakościowych, ich rozwój oraz ewolucję, jaką przeszły od swoich narodzin do obecnych czasów. Zadaniem artykułu jest także pobudzenie czytelników do refleksji i skłonienie do zastanowienia się nad kierunkami dalszego rozwoju oraz przyszłości tego typu narzędzi wspomagających pracę badaczy jakościowych.

*Karol Haratyk
Anna Kordasiewicz*

**BETWEEN THE IMAGE AND PRACTICE: DIAGNOSIS OF THE USE
OF COMPUTER ASSISTED QUALITATIVE DATA ANALYSIS
SOFTWARE IN POLAND**

(Abstract)

Since the beginning in the '80 there were reservations toward CAQDA. Among qualitative researchers (e.g. Seale 2000: 154-5). Currently in Poland their use is more common, but not universal and the reservations remained. Taking this into consideration the Polish literature of the subject engage in continuous CAQDAS legitimizing practices instead of offering critics of their capabilities. The legitimizing strategies consist of 1) exploiting the grounded theory (GT) approach to theoretically support the CAQDA, 2) creating the image of an analytical "magic wand", and 3) each time providing introductory detailed descriptions of software procedures which impedes the papers to develop beyond this basic description. Our paper is based on the pioneer meta-methodological research on practice and opinions of Polish researchers on qualitative analysis and especially computer based analysis. Our results include the diagnosis of a dual gap within Polish sociology in the area of CAQDAS. First one is between image of CAQDAS in the methodological literature

and in the opinions of the researchers themselves. Second gap is between the image among the users and actual practices of their use. There is also inconsistency between opinions commonly repeated in the methodological literature about close links between CAQDAS and GT and the lack of functions essential for the analysis inspired/required by the GT in CAQDAS.

MIĘDZY WIZERUNKIEM A PRAKTYKĄ – DIAGNOZA STANU WYKORZYSTANIA PROGRAMÓW KOMPUTEROWYCH WSPOMAGAJĄCYCH ANALIZĘ DANYCH JAKOŚCIOWYCH W POLSCE¹

(Streszczenie)

Programy komputerowe wspomagające analizę danych jakościowych (PADJ) są tworzone i rozwijane od lat 80. XX wieku. Ich pojawienie się wiązało się m.in. z postulatem systematyzacji analizy danych jakościowych. Od początku wzbudzały kontrowersje wśród badaczy jakościowych. Najczęściej formułowane były obawy, iż pozbawią one analizę jakościową charakteru interpretatywnego [m.in. Seale 2008]. Współcześnie ich wykorzystanie jest częstsze, ale nie powszechne; również nie wszystkie podreczniki metodologiczne zalecają ich wykorzystanie bądź podkreślają przewagę nad tradycyjnymi technikami analizy (np. sceptyczni wobec wykorzystania programów: Lofland i in. 2010).

W tym tekście pokażemy, dlaczego obraz programów komputerowych w literaturze przedmiotu nazywamy „wizerunkiem” oraz w jaki sposób wizerunek tworzony przez literaturę przedmiotu różni się z praktykami analizy zdiagnozowanymi w trakcie badań przeprowadzonych na potrzeby niniejszego tekstu.

Autorzy tekstów na temat komputerowej analizy danych jakościowych (KADJ), szczególnie w polskiej literaturze, angażują się w ciągłe ich legitymizowanie. Przybiera ono postać koncentracji na technicznych aspektach analizy w duchu instruktażu, budowania pozytywnego obrazu KADJ oraz wsparcia KADJ o względnie powierzchowne nawiązania do podejścia teorii ugruntowanej. Może to wywoływać wrażenie kreowania wizerunku programów zamiast krytycznej analizy ich możliwości i praktyk ich wykorzystania. Nie sprzyja też rozwojowi dyscypliny. Komunikat płynący z literatury wydaje się częściowo skuteczny. Z jednej strony użytkownicy PADJ doceniają użyteczność KADJ. Z drugiej jednak strony zdają się nie wykorzystywać zaawansowanych opcji tego oprogramowania oraz stwierdzają, że zastosowanie PADJ może utrudniać pogłębienie analizy.

Kamil Wais

THE SPECIFICITY OF ACCESS PANEL AS A CHALLENGE OF NEW RESEARCH TECHNIQUES BASED ON INTERNET TECHNOLOGIES

(Abstract)

The development of new techniques of quantitative social research, which is performing in the world, is particularly associated with an increase in popularity of online access panels. Internet access panels enable rapid implementation of different types of interdisciplinary research on an

¹ Tekst w pierwotnej wersji został wygłoszony jako referat na konferencji „Przyszłość technik badawczych w socjologii”, która odbyła się w dniach 25–26 października 2012 r. w Łodzi. Dziękujemy współuczestnikom konferencji za wszystkie inspirujące uwagi oraz dyskusje w kuluarach.

unprecedented scale, but they also generate new problems and challenges, which are necessary to overcome by panels managers, researchers and methodologists. The challenges include the need to: clarify, reformulate or complete many definitions; adopt appropriate standards of research, develop comparable with each other, precisely and formally defined indicators of panels' quality, etc. A good starting point for such considerations is the ISO 26362:2009 standard and ESOMAR guidelines concerning the use and functioning of the access panels. These documents, however, do not solve many problems and further refining and updating them is a necessity. Particularly relevant issues worth considering are the challenges associated with the response rate and the representativeness of studies, carried out in online access panels. The key challenge in the development of this type of research is also to ensure the panelists / on-line respondents willing to participate in social research. Experiences from a variety of access panels show that their research capacities continue to grow and can be used more intensively also in Poland – both in the near and distant future.

ACCESS PANEL I JEGO SPECYFIKA JAKO WYZWANIE NOWYCH TECHNIK BADAWCZYCH OPARTYCH NA TECHNOLOGIACH INTERNETOWYCH

(Streszczenie)

Dokonujący się na świecie rozwój nowych technik ilościowych badań społecznych, opartych na nowych technologiach, jest szczególnie związany ze wzrostem popularności internetowych access paneli. Internetowe access panele umożliwiają szybką realizację różnego rodzaju interdyscyplinarnych badań na niespotykaną dotąd skalę, jednak same w sobie także generują nowe problemy i wyzwania, konieczne do przezwyciężenia przez zarządzających panelami, badaczy i metodologów. Do wyzwań tych można zaliczyć konieczność: sprecyzowania, przeformułowania lub uzupełnienia wielu definicji; przyjęcia odpowiednich standardów badań; wypracowania porównywalnych z sobą, precyzyjnie i formalnie zdefiniowanych wskaźników jakości paneli itp. Dobrym punktem wyjścia do takich rozważań są zapisy normy ISO 26362:2009 oraz wskazówki ESOMAR, dotyczące wykorzystania i funkcjonowania access paneli. Zapisy te nie rozwiązują jednak wielu problemów i konieczne jest ich dalsze precyzowanie i aktualizowanie. Szczególnie istotnymi kwestiami, wartymi rozważenia, są wyzwania związane ze wskaźnikiem *response rate* oraz reprezentatywnością badań realizowanych na internetowych access panelach. Kluczowym wyzwaniem rozwoju badań tego typu jest również zapewnienie panelistów/respondentów online chętnych do udziału w badaniach społecznych. Doświadczenia różnych access paneli pokazują, że ich potencjał badawczy stale rośnie i może być intensywniej wykorzystywany również w Polsce – zarówno w bliższej, jak i dalszej przyszłości.

Daniel Mider

HOW TO EXPLORE THE PUBLIC OPINION ON THE INTERNET? EVALUATION OF THE SELECTED RESEARCH TECHNIQUES

(Abstract)

Hereby article presents an attempt to compare and evaluate two techniques of online surveys: computer assisted web interviews and online focus group interviews. These techniques were compare with equivalent classic surveys: paper and pencil interviews (PAPI) and focus group interviews (FGI). An analysis includes three following dimensions: methodological dimension (referring to

grounded standards of social research), technical-organizational dimension (focusing on software and hardware matters) and ethical dimension (encompasses dispositions formulated in professional codes of researcher ethics). The text is aimed to organize theoretical and practical achievements of Internet opinion research and – in effect – to identify areas that require further reflection and work. Analyses revealed a significant asymmetry in size between the classical methodology and techniques online surveys to the detriment of the latter, and the asymmetry of the technical and organizational dimension to the detriment of classical techniques.

JAK BADAĆ OPINIĘ PUBLICZNĄ W INTERNECIE? EWALUACJA WYBRANYCH TECHNIK BADAWCZYCH

(Streszczenie)

Niniejszy artykuł zawiera próbę porównania i ewaluacji dwóch klasycznych i internetowych technik badań opinii: ankiet internetowych oraz internetowych grupowych wywiadów zogniskowanych. Przeprowadzona analiza uwzględnia następujące wymiary: metodologiczny (odnoszący się do mniej lub bardziej ugruntowanych standardów wykonywania badań), techniczno-organizacyjny (informatyczny i praktyczny) oraz etyczny (ogniskujący się na dyspozycjach formułowanych w branżowych kodeksach etycznych badaczy lub innych uregulowaniach normatywnych). Zadaniem tekstu jest porządkowanie dorobku teoretycznego i praktycznego badań opinii w Internecie oraz – w efekcie – wskazanie obszarów wymagających dalszych refleksji i prac. Analizy ujawniły znaczną asymetrię w wymiarze metodologicznym pomiędzy klasycznymi i internetowymi technikami badań opinii na niekorzyść tych ostatnich oraz asymetrię w wymiarze techniczno-organizacyjnym na niekorzyść technik klasycznych.